

FIIA 15/2017 COMMENT

Leo Michel
Ulkopoliittinen instituutti

Yhdysvaltain pehmeä valta ja Trumpin hallinto: Huolestuttavat ennusmerkit

Presidentti Donald Trumpin hallinto ei arvota ulkopoliitikassaan korkealle ”pehmeää valtaa” tähän mennessä nähtyjen lausuntojen ja tekojen perusteella. Yhdysvaltain kumppanien pitäisi olla huolissaan.

Harvardin professori Joseph Nye tarkasteli pehmeän vallan käsitettä urauurtavassa artikkelissaan vuonna 1990. Toisin kuin ”kova” tai pakottava valta, pehmeä valta viittaa valtion kykyyn saavuttaa kansainvälispoliittisia tavoitteitaan siten, että muut valtiot haluavat seurata sitä tai ovat suostuvaisia vallankäytön päämäärille. ”Jos valtio saa valtansa näyttämään legitimiiltä muiden silmissä, se kohtaa vähemmän vastustusta ... (ja) voi säästää valtion kalliilta pakottavalta tai kovalta vallankäytöltä”, Nye huomautti.

Yhdysvaltain pyrkimyksillä edistää amerikkalaista kulttuuria ja poliittisia arvoja ulkomailla on kirjava historia. Hallinnon toimet jäävät myös muiden toimijoiden, kuten yritysten, median, viihdeteollisuuden, yliopistojen ja säätöiden, vaikutusvallan jalkoihin. Yhdysvaltain johtajien lausunnot ja päätökset vaikuttavat silti Washingtonin kykyyn hankkia ulkopuolista kannatusta. Onkin huolestuttavaa, ettei Trumpin hallinto näe pehmeää valtaa keskeisenä periaatteena politiikassaan.

Mietitäänpä presidentin retoriikkaa. Trump rakensi virkaanastujaispuheessaan synkeän, uhkakuvia täynnä olevan näkymän amerikkalaisesta yhteiskunnasta ja poliittisesta järjestelmästä. Puheessaan hän kierrätti villejä väitteitä maahan kohdistuvasta hyväksikäytöstä. ”Keskiluokan varaus on viety ja jaettu uudestaan

ympäri maailmaa”, Trump totesi. Hän lisäsi amerikkalaisten puolustaneen muiden maiden rajoja samaan aikaan, kun omia rajoja on laiminlyöty. Vastauksena tähän hän lupasi horjumattoman Amerikka ensin -politiikan. Lisäksi myöhemmissä haastatteluissa, kokoontumisissa ja twiiteissään Trump on syytänyt perättömiä väitteitä edeltäjästään ja kriitikoistaan molemmissa puolueissa. Hän on hyökännyt liittovaltion tuomarien kimppuun, leimannut mediaorganisaatiot ”ihmisten vihollisiksi” ja maalannut itsensä ennenkuulumattoman noitavainon uhriksi kongressin ja liittovaltion Venäjä-tutkinnoissa. Tutkinnat kohdistuvat Venäjän sekaantumiseen vuoden 2016 presidentinvaaleihin.

Kansallinen turvallisuusstrategia, joka Valkoisen talon on vuoden 1986 lain mukaan annettava kongressille, ilmentäne hallinnon harkitumpaa suhtautumistapaa kansainvälisiin suhteisiin. Ensimmäiset merkit eivät kuitenkaan ole rohkaisevia. Toukokuussa Trumpin kansallisen turvallisuuden neuvonantaja H.R. McMaster ja talouspoliittinen neuvonantaja Gary Cohn katsoivat mielipidekirjoituksessaan, että ”Amerikka ensin ei tarkoita Amerikka yksin”. Heidän pyrkimyksensä sovittelua yhteen Trumpin nationalistista retoriikkaa ja Yhdysvaltain perinteistä tukea liittolaisilleen vain voimisti näiden kahden asian ristiriitaisuutta. He ylistivät eri-

tisesti presidentin ”tarkkaavaista kantaa siitä, että maailma ei ole globaali yhteisö, vaan areena, jolla kansakunnat, ei-valtiolliset toimijat ja yritykset kilpailevat eduista”. Eräs konservatiivinen kommentaattori on todennut, että kohtelemalla maailmaa kilpailuareenana, Trump, McMaster ja Cohn katkaisevat ja tuhoavat suhteet, vuorovaikutuksen ja luottamuksen. ”He saavat maamme näyttämään muiden silmissä inhottavalta.”

Hallinnon ensimmäiset teot osoittavat myös pehmeän vallan halveksuntaa. Presidentin määräys useiden muslimienemmistöisten maiden kansalaisten maahantulkkiellosta viestitti uskonnollisesta syrjinnästä, mikä heijastuu kauemmas Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maiden ulkopuolelle kuin oli tarkoitettu. Trumpin vetäytyminen Pariisiin ilmastopöytäkirjasta keräsi moitteet Saksalta, Ranskalta, Kanadalta ja EU:lta. Päätös perustui puolueellisiin väitteisiin sopimuksen vaikutuksesta Yhdysvaltain talouteen.

Samaan aikaan ulkoministeriön ja kehitysyhteistyöviraston (USAID) budjetit on määrätty supistamaan noin 30 prosentilla hallinnon ensi vuoden budjettiehdotuksessa. Suurimmat leikkaukset kohdistuisivat kansainvälisiin järjestöihin ja rauhan- turvaoperaatioihin, kahdenvälisiin talouskehitys- ja terveysohjelmiin sekä USAIDin Food for Peace -ohjelmaan.

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Hallinnon puhetapa tai toiminta eivät saa osakseen ihailua Yhdysvaltain liittolaisilta, kump-paneilta ja muilta, jotka uskovat liberaaliin maailmanjärjestykseen. Pew-tutkimuskeskuksen tuoreen tutkimuksen mukaan kuva Yhdysvalloista ja luottamus sen presidenttiin on laskenut jyrkästi 37 maassa. (Vastaajista 64 prosenttia luotti Barack Obamaan tämän loppukaudella, kun Trumpiin luottaa enää 22 prosenttia.) Länsi-Euroopassa luottamus Trumpiin lähestyy yhtä alhaista tasoa (20 prosenttia tai vähemmän) kuin George W. Bushin vuoden 2008 kannatus. Vain Venäjällä Trumpin suosio on kasvanut suuremmaksi kuin kahden edeltäjänsä.

Synkistä merkeistä huolimatta Yhdysvaltain pehmeän vallan julistaminen kuolleeksi on enenaikaista. Puolustusministeri James Mattis on äänekäs pehmeän vallan puolestapuhuja. Vuonna 2013 Irakissa ja Afganistanissa palvelleet merijalkaväen kenraali Mattis kertoi kongressiedustajille, että “ellette anna täyttä rahoitusta ulkoministeriölle, minun täytyy ostaa lisää ammuksia”. Senaattorit molemmista puolueista ovat siitä lähtien julistaneet ehdotetut leikkaukset kuolleiksi jo saapuessaan.

Hallinnon nykyinen lähestymistapa on kuitenkin riskialtis. Parhaimmillaankin se hidastaa elintason nousua osassa maailmaa ja viivästyttää vastuullisten hallintojen juurtumista. Pahimmallaan se voisi avata uusia väyliä vaarallisille valtiollisille ja ei-valtiollisille toimijoille, jotka voivat käyttää hyväksi nationalistisia, uskonnollisia ja etnisiä jännitteitä tavalla, joka uhkaa Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten intressejä. Kumpikin näistä skenaariorioista levittää kuvaa Washingtonista itsekeskeisenä ja röyhkeänä, mikä vaikeuttaa Yhdysvaltojen tukijoiden löytymistä ”kovan vallan” tehtäviin, joita väistämättä tulee jossakin vaiheessa. Siinä tapauksessa Trump ei voi väittää, etteikö Mattis olisi varoittanut häntä.